

oružju, fibulama, insignijama i posudama kod germ. plemena i u Istočnorimskom carstvu (zapadnogotske votivne krune VII st. u Parizu, Musée de Cluny, te u Madridu).

Plastični emalj, postupak emaljiranja metalnih plastičnih predmeta, naročito figura. Najznačajniji primjeri: tzv. »Zlatni konjić«, figuralna grupa, 1404 (Altötting, crkva); »Charles VI pred Bogorodicom«, zlatni kipovi prekriveni emaljem u više boja, vjerojatno pariski rad; »Kalvarijas«, XV st. (Esztergom, katedrala).

Orientalni emalj. U Perziji se radi 531—79 prozirni cloisonné; prema vijestima putopisaca (1644—78) urešeno je oružje neprozirnim champlevom; u XVIII st. izvodi se champlevé na srebru i e. na bijeloj podlozi. Iz Perzije proširile su se tehnike emalja prodorom Turaka i u područja jugoist. Evrope i sjv. Afrike. Indijski je e. bogatiji i šareniji od perz.; mnogo se producira u Kašmiru i Turanu, a najljepši je iz Jaipura. Motivi su ptice, životinje i lovačke scene, retirane naturalistički. U Kini se počeci tehnike emalja stavljaju u doba dinastije Ming (1368—1643); e. se u Kini zove *shippo* ili *jippo*, a danas je središte proizvodnje u Pekingu. Na vazama i posudama rade u tehnici cloisonnéa (podloga je bakrena ploča) slike s vinovom lozom i cvijećem u živim bojama. Kinezi često upotrebljavaju mjed za osnovni oblik predmeta, a emalj se stavlja na mjed tek pošto se ona veoma ugrije i površina joj se prekrije crnkastim slojem. Prema tradiciji Japanci su naučili izvedbu emalja od Koreanaca. Ranije su radili emaljirane višebojne pločice u tehnici cloisonnéa i champlevéa. Od XIX st. počinje masovna produkcija.

Slikani emalj (aplicirani emalj; franc; email peint, émail de Limoges; niem. Schmelzmalerei); metalna podloga potpuno je pokrivena neprozirnim bijelim emaljem, crteži su izvedeni na podlozi crnim oksidom. Boje nemaju potpuno intenzitet, kad su stavljene direktno na metalnu podlogu (ranije bakar, kasnije zlato). Stoga se, za najvišeg uspona slikanog emalja, u Limoges, transparentni obojeni e. nanosio kadšto u više slojeva na bijelu ili svijetlosivu neprozirnu emaljinu podlogu a neprozirni bijeli emalj

Najraniji slikani e. pripisuje se *abbé Texieru*, potkraj XIV st. U središtu slikanog emalja u Francuskoj, u Limoges, diferenciraju se 4 faze: u rano doba (oko 1475—1530) boje su grube ali bogate, a tipovi izrazito flamski. Slika se na debloj bakrenoj ploči, konveksno ispupčenoj prema sredini. Uglavnom se rade ukrasi triptiha za oltare. U tonaliteta srodni su vitrailima. Tom vremenu pripada škola *Narodna Pénicauda* (oko 1480—1540). Doba finih emalja (oko 1530—80) znači oplemenjivanje crteža pod utjecajem tal. renesanse. Česta je *grisaille*, kojoj se rjeđe dodaje ružičast inkarnat za partije puti; crtež je tačan, vješto se izvode slike na bijeloj podlozi i spretno osjenčuju. Središnja je ličnost te faze *Léonard Limousin* (Limosin, radio 1532—74), upravitelj manufakture u Limoges, koju je osnovao François I. Značajni su njegovi portreti članova franc. kraljevske porodice i plemića, katkad vrlo veliki: »François I«; »Charles de Guise«; »Jacques Galiot de Genouilhac«. *Pierre Raymond* radi 1534—78 u boji i *grisailleu*; *Pierre Pénicaud* (1530—1568) slikao je dosad najveće poznate

emalje (do 1,5 m visine). *Jean Court Vigiers* (oko 1550) slika delikatno inkarnat a *Jean II Pénicaud* male scene iz života Kristova. Kao predložak služe crteži renesansnih crtača i bakrorezi. U doba male emaljne slike (oko 1580—1630) crtež postaje nesigurniji, boje su kontrastne, primjenjuje se *chiaroscuro*. Voda je te generacije *Jean Limousin*. Dekadansa traje od 1630 do XVIII st. Već uvrije-

žene tehnike variraju se u mnogo kombinacija. Bojenje je u širokom rasponu, od *grisaillea* do jakog šarenila. U toj fazi ističu se *Colin*, *Issac Martin*, *Poncet*, porodica *Noalhet*, a najvećma *Jean Laudin* (koji radi najviše *grisaille*). *R. Tournier* je oko 1632 uveo slikanje emalja na podlozi od zlata. E. se sve češće isprepleće zlatom. Tehnika emalja primjenjuje se i kod dekoriranja porculana. U XVII st. doseže slikani e. na bijeloj podlozi svoj vrhunac (minijturni rad: satovi, doze, medaljoni). Majstor je te faze u doba Louisa XIV *Petitot* (1607—1691), a tom se tehnikom radi mnogo i u Švicarskoj i Njemačkoj.

U Engleskoj djeluje 1753—56 emaljerska radionica *Battersea* u Londonu pod vodstvom *S. T. Janssena*, a 1760—80 jaka je produkcija emalja u *Bilstonu* (juž. Staffordshire) kojom upravlja *R. Hancock*. Engleski e. daje dojam porculana; zadržao je svježinu i izvornost boja. Podloga je u ranije doba bijela, a kasnije tamnomodra, zelena, tirkizna ili ružičasta. Cvijećem se dekoriraju bombonijere, etui-i, burmutice, ovalne kutije (*sovenir*). U masovnoj proizvodnji u drugoj pol. XVIII st. primjenjuju se umjesto slikanih tiskane slikarije. — Dragoćen primjerak emaljnih slikarija u stilu lombardske škole XV st. je pacifikal biskupa Luke zagrebačke katedrale.

LIT.: *I.-P. Ferrand*, *L'art du feu, ou de peindre en émail*, s. 1. 1721. — *Th. Gautier*, *Émaux et camées*, Paris 1852 (izbor pjesama). — *Ch. J. Labarte*, *Recherches sur la peinture en émail dans l'antiquité et au moyen-âge*, Paris 1862. — *E. Molinier*, *Dictionnaire des émailleurs*, Paris 1885. — *D. Kondakov*, *Geschichte und Denkmäler des byzantinischen Zellenemals*, Leipzig 1892. — *Introduction to a Catalogue of European enamels*, London 1897. — *A. Marquet de Vasselot*, *Les émaux limousins à fond vermiculé, XIIe et XIIIe siècles*, Paris 1906. — *R. Jean*, *Les arts de la terre*, Paris 1911. — *F. Eichler*, *Führer durch die Antikensammlung*, Wien 1926, str. 51, br. 1197 (boca iz Buzeta). — *V. Thakčić*, *Pacifikal biskupa Luke*, *Buličev zbornik*, str. 495—501. — *L. Mirković*, *Relikvijari moštiju sv. Vlahu*, *Spmenik SAN*, 1935, LXXXI. — *M. Abramčić*, *Jedna bizantska dragocjenost iz riznice zagrebačke katedrale*, *Jutarnji list*, Zagreb 8. X. 1939, str. 19. — *K. F. Bates*, *Enameling*, Cleveland i New York 1951. — *B. Radojković*, *Krstovi u emalju XVI i XVII veka*, *Muzej primenjene umetnosti*, Zbornik I, Beograd 1955, str. 53—86. — *S. Mihalik*, *Denkmäler und Schulen des ungarischen Drahtemals im Ausland*, *Acta historiae artium*, t. V, fasc. 1—2, Budapest 1958, str. 71—106. I. Bh. i Z. Ša.

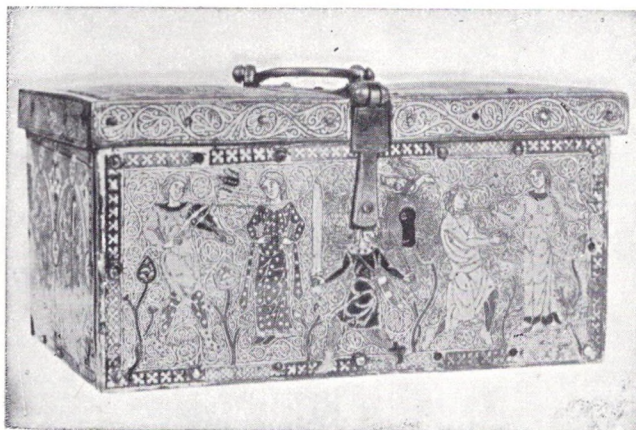
EMANUELSKA RENESANSA v. Portugal

EMAUS, arheol. lokalitet u Palestini, danas naselje *Amwas* s ostacima jednobrodne crkve iz III ili IV st. Spominje se u doba rim. vladavine. Nije istovetna s lokalitetom E., koji se spominje u Lukinu evanđelju, a čija je lokacija nepoznata.

EMONA v. Ljubljana

BOGORODICA. Kloazonirani emalj, bizantski rad XI—XII st.

SKRINJICA IZ LIMOGESA, XIII st. London, British Museum